

ORTAOKULDA ÖĞRENİM GÖREN ZİHİN ENGELLİ KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN AKRANLARI TARAFINDAN SOSYAL KABULLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF SECONDARY SCHOOL MENTALLY DISABLED INCLUSIVE STUDENTS' SOCIAL ACCEPTANCE BY MENTALLY HEALTHY PEERS

Zeynep KARATAŞ¹ Erdiñç ARSLAN²

Başvuru Tarihi: 13.07.2018 Yayına Kabul Tarihi: 27.09.2018 DOI: 10.21764/maeuefd.443794

Özet: Bu araştırmanın amacı, ortaokul altı ve yedinci sınıflarda bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerin sosyal kabullerinin incelenmesidir. Araştırma nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma desende yapılan bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma gurubunu Burdur İl merkezinde kaynaştırma uygulaması yapılan üç ortaokulun altı ve yedinci sınıflarında eğitim gören normal gelişim gösteren 136 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda öğrencilerin sosyal kabullerini incelemek amacıyla, Arslan (2010) tarafından geliştirilen Sosyal Kabul Ölçeği ve nitel verileri toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal kabul puanlarında cinsiyet ve baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ancak anne eğitim durumu, kardeş sayısı ve aile gelir durumuna göre anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır. Nitel verilerden elde edilen verilerin içerik analizi sonuçlarına göre ise katılımcıların büyük bölümü zihin engelli akranını sosyal kabulde onun cinsiyetinin önemli olmadığını belirtmiştir. Öğrenciler zihin engelli akranlarının sinirlenmesini, bağırmasını, küfür etmesini rahatsız edici davranış olarak ifade ederken çalışkan olmasını, mutlu etmesini ve iyi bir insan olmasını ise kabul edici davranış olarak ifade etmişlerdir.

Abstract: Aim of this study is to analyze the social acceptance of mentally disabled inclusive students at 6th and 7th class. The study is a mixed-design study in which quantitative and qualitative methods are used together. The working group of investigation includes 136 students at 6th and 7th grades of 3 different school of main streaming in the center of Burdur. A scale of Social Acceptance which was developed by Arslan in 2010 was used in the aim of analyzing student's social acceptance. A significant disparity was found in the level of social acceptance according to education of father and sex at the end of investigation. It's determined that there is no significant disparity in the number of siblings, education of mother and income status of family. According to the content analysis result, most of the participants did not care about sex. Participants indicated that being hardworking, being happy; being a good person is accepting behavior. At the same time, they have indicated that frustration, shouting, swearing is disturbing behavior.

Keywords: *Social acceptance, mainstreaming, mentally disabled, secondary school student*

Anahtar Sözcükler: *Sosyal kabul, kaynaştırma uygulaması, zihin engelli, ortaokul öğrencisi*

Giriş

Eğitim ortamları birçok değişkeni içerisinde barındırır. Bireysel farklılıklar bu değişkenler içerisinde en çok dikkat edilmesi gereken unsur olarak değerlendirilebilir. Bireyler, özellikleri açısından bedensel, duygusal ve zihinsel yönden farklılık göstermektedir. Bazı öğrenciler kolay öğrenir, bazıları zor; bazıları uysaldır bazıları şımarık ve yaramaz; bazıları arkadaş

¹ Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, RPD Anabilim Dalı, zeynepkaratas@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4532-6827

² Bilim Uzmanı, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Doktora Öğrencisi, erdinc_arslanfb@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0517-8161

canlıdır, bazıları çekingen; bazı öğrenciler sayısal etkinliklerde başarılı iken, bazıları sözel etkinliklerde daha başarılı olur (Lewis ve Doorlag, 1987). Bu açıdan normal sınıflar zengin bir yapıya sahiptir. Engelli öğrencilerin bu sınıflara dâhil olmasıyla diğer bir deyişle kaynaştırılmasıyla bu zenginlik daha da artar (Şahbaz, 2003). Kaynaştırma, gerektiğinde sınıf öğretmeni ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile engelli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali-İftar 1992). Başarılı bir şekilde düzenlenen kaynaştırma uygulamalarından, yeni öğretim yöntem ve tekniklerini kullanması açısından öğretmenler (Varlıer, 2004), çocukları hakkında daha gerçekçi kararlar alma ve çocuklarını kabul etme açısından aileler (Şahbaz, 1997), bireysel farklılıklara saygılı olma, diğer bireylerle daha iyi iletişim kurabilme (Metin, 1992), insanları kabul edebilme, hoşgörü ve yardımlaşma anlayışlarını geliştirebilme (Nizamioğlu, 2006) açısından normal öğrenciler faydalanabilir. Kaynaştırma uygulamalarının kendisinden beklenen bu faydaları sağlayabilmesi için, aileye, öğretmene, okul yönetimine önemli görevler düşmekle birlikte, engelli öğrencilerin sınıf ortamında gelişimini sağlayacak oyunlara, ders etkinliklerine, çalışmalara katılımları ve engelli çocuğun bir grup üyesi olarak herhangi bir etkinliğe seçilmesinde diğer bir deyişle engelli öğrencilerin, sosyal kabullerinde belki de en önemli görev normal gelişim gösteren akranlarına düşmektedir.

Zihin engelli öğrencilerinin gerek toplum içerisinde gerek okulda kaynaştırma uygulamalarında diğerleri, özellikle de akranları tarafından kabul edilmeleri, onların kendilerine sunulan hizmetten faydalanabilmeleri ve toplumda bir birey olduklarını fark edebilmeleri için oldukça önemlidir. Sosyal kabul genel anlamda tanımlanacak olursa bireylerin sosyal çevreleri tarafından buldukları sosyal ortamlarda bütün yönleri ile kabul edilmeleridir. Ayrıca Eguavoen ve Eniola (2016)'nın sosyal kabul tanımında sosyal kabulün kendimiz dışındaki diğer birey ya da gruplardaki farklılıkları ve çeşitliliği kabul edebilme yeteneği olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu tanımda sosyal kabulün; sosyal farkındalık ve akranlara ilgi, iletişim ve iletişimi sürdürme, arkadaşlık ve sosyal beceriler olarak üç tür özellikten oluştuğu belirtilmiştir.

Genel olarak bir bireyin diğerlerini kabul etmesi gibi anlaşılan sosyal kabul kavramı yukarıda belirtilen sosyal farkındalık, arkadaşlık ve iletişimi sürdürme gibi özellikler de düşünüldüğünde dezavantajlı olan engelli bireylerin kabulünde biraz daha karmaşık olabilmektedir. Nitekim Özyürek (2006) sosyal kabulü; yetersizlikten etkilenmemiş bireylerin, yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutumlarının olumlu olması ve onları diğerleri gibi görmeleri olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu karmaşık kavramın biraz daha anlaşılır olabilmesi için bazı araştırmacılar normal gelişim gösteren bireylerin, yetersizlikten etkilenmiş bireyleri kabul etmelerinde bir takım ölçütler belirlemişlerdir. Bu ölçütler; yetersizlikten etkilenmiş bireyin sınıfın bir üyesi olarak görülmesi, olumlu etkileşimlerde bulunması ve yetersizlikten etkilenmiş bireyin yetersizliği hakkında bilgi sahibi olunması olarak belirlenmiştir (Boutot, 2007). Bir çocuk engelle doğduğunda, ailesinde ve toplumda insanlar onu farklı algırlar. İzolasyon, engeli olan kişiler tarafından sıklıkla yaşanmaktadır, çünkü normal gelişim gösteren bireyler, engelli bireylerle ilişki kurarak, saygınlıklarının azalmakta olduğundan ve kendi arkadaşları ve diğerlerinin olumsuz damgalama ve etiketleme yapabileceklerinden korkmaktadır. Engelli olan kişilere yönelik olumsuz tutumlar onları pasif

kılar, zayıf benlik kavramı geliştirir, yavaş ve kısıtlı hareket ve sonuçta akademik başarılarını olumsuz etkileyecek irrasyonel inançları ortaya çıkarır (Eguavoen ve Eniola, 2016).

Dünya’da ve Türkiye’de engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin araştırmalar incelendiğinde daha çok öğretmen görüşleri, öğretmen tutumları, derleme çalışmaları ya da sosyometrik çalışmalar (Örn., Agota, 2014; Atay, 1995; Batu, 1998; Çuhadar, 2006; Das ve Kattumuri, 2010; Diken, 1998; Eguavoen ve Eniola 2016; Florian, 2008; Gillmore ve Farina, 1989; Gözün, 2003; Koller, Pouesard ve Rummens, 2018; Nizamioğlu, 2006; Şahbaz, 1997; Uysal, 1995; Varlıer, 2004) olduğu görülmektedir. Oysa kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında önemli bir etken olan engelli öğrencilerin sosyal kabulüne yönelik sınırlı sayıda olan araştırmaların son yıllarda arttığı görülmektedir (Akçamete ve Ceber, 1999; Aktaş ve Küçükler, 2002; Alptekin, 2010; Arslan 2010; Aydoğan, 2017; Ayrıl vd. 2013; Ayrıl vd. 2015; Boutot, 2007; Civelek, 1990; Dağlı Gökbulut, Gökbulut ve Yeniasır, 2017; De Boer, Pijl, Post ve Minnaret, 2013; Eguavoen ve Eniola, 2016; Ercan ve Haktanır, 2001; Evans, Salisbury, Palombaro, Berryman ve Hollowood, 1992; Gillmore ve Farina, 1989; Goodman, Gottlieb ve Harrison 1972; Gottlieb ve Budoff, 1973; Gottlieb, Semmel ve Veldman, 1978; Iano, Ayres, Heller, Mcgettigan ve Walker, 1974; Koca, 2003; Larrivee ve Horne, 1991; Lorger, Schmidt, Bakracevic Vukman, 2015; Özkan Yaşaran, Batu ve Özen, 2014; Ray, 1985; Şahbaz, 2003, 2007).

Engelli öğrencilerin sosyal kabulüne ilişkin alan yazındaki bu araştırmalar incelendiğinde, ilköğretimde kaynaştırılan, farklı ilköğretim okullarında bütünleştirici bir programda öğrenim gören engelli öğrencilerin sosyal kabulleri incelenmiştir. Ayrıca kaynaştırılan engelli çocuklara ait sosyal statü ilişkileri, farklı yetenek düzeylerine sahip öğrenciler ile kaynaştırma uygulamalarına katılan engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin karşılaştırılması, kaynaştırılmış sınıflardaki işitme engelli ve işiten öğrencilerin sosyometrik statülerinin karşılaştırılması, kaynaştırılmış ortamdaki normal gelişim gösteren çocukların öğrenme güçlüğü olan akranlarına karşı tutumları yapılan çalışmalarda dikkat çekmektedir. Bunların yanı sıra bilgilendirme çalışmaları, deneysel çalışmalar ve sosyal kabule yönelik ölçek geliştirme çalışmaları olduğu da görülmektedir. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde çalışmaların sadece nicel boyutta ya da sadece görüş alma şeklinde olduğu, nicel ve nitel ölçümlerin bir arada kullanıldığı ve daha zengin, derinlemesine bilgi almayı sağlayan karma desende olmadığı görülmüştür. Ayrıca birçoğunun da sosyometrik ölçümle sosyal kabulü ölçtüğü görülmektedir. Altı ve yedinci sınıfta kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünü inceleyen bu araştırma sonucunda elde edilecek olan sonuçlar, kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli öğrencilerin okula ve sosyal yaşama uyum sağlamasına ilişkin önlemler alınmasında kullanılabilir. Ayrıca engelli olan ve olmayan öğrencilerin birlikte eğitim almaları toplumsal bütünlüğü sağlaması açısından önemlidir. Bu araştırma sonucunda elde edilen bilgilerin yeni araştırmalara temel oluşturması ayrıca bu konuda yapılacak benzer çalışmalara yol gösterici olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı; altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünün incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1-Altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinde cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?

2-Altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinde anne eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?

3-Altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinde baba eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?

4-Altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinde kardeş sayısı açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?

5-Altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinde gelir durumu açısından anlamlı farklılıklar var mıdır?

6-Altı ve yedinci sınıftaki normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli akranlarının sosyal kabulüne ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerini incelemek amacıyla betimsel tarama modelinin kullanıldığı nicel; olgu bilim (fenomonolojik) desenin kullanıldığı nitel araştırmaları kapsayan karma bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Burdur İl merkezinde kaynaştırma uygulaması yapılan üç ortaokulun altı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören ve sınıflarında bir zihin engelli bulunan 68 kız, 68 erkek toplam 136 normal gelişim gösteren öğrenciden oluşmaktadır. Nitel çalışmanın katılımcılarını ise on bir kız, dokuz erkek toplam 20 normal gelişim gösteren öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak Arslan (2010) tarafından geliştirilen “Sosyal Kabul Ölçeği” ile araştırmacılar tarafından geliştirilen bilgi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Sosyal Kabul Ölçeği: Arslan (2010) tarafından geliştirilen sosyal kabul ölçeği 32 maddelik üçlü derecelemeyle sahip likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin yapı geçerliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda üç faktörlü bir yapı belirlenmiştir. Üç faktörlü yapının toplam varyansı açıklama yüzdesi %46,66’dır. Ölçeği oluşturan üç faktörden birincisi, “Sosyal Beceriler”, ikincisi “Öğrenci Davranışı”, üçüncüsü ise “Akran Tutumu” olarak tanımlanmıştır. Yapılan güvenirlik analizi sonucunda 32 maddenin iç tutarlık katsayısı, .93,

Spearman Brown İki Yarı Test korelasyonu ise .96 olarak bulunmuştur. Bu araştırmanın verileri üzerinde yapılan güvenirlik analizinde Cronbach Alpha İç Tutarlık Katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Bilgi Formu: Normal gelişim gösteren öğrencilerin, cinsiyetini, anne eğitim durumunu, baba eğitim durumunu, kardeş sayısını, aile gelir durumunu belirtmesine sağlayacak seçeneklerden oluşmaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Normal gelişim gösteren öğrencilerden, kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli akranlarının sosyal kabulüne ilişkin görüş almak amacıyla araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları hazırlandıktan sonra üç alan uzmanı öğretim üyesine gönderilmiş ve görüşleri alınarak son hali verilmiştir. Görüşme formunda; (1) “Engelli arkadaşınızın cinsiyeti sizin için önemli midir? (2) Engelli arkadaşınızla aynı sırada oturmak ister misiniz, neden? (3) Engelli arkadaşınızla hangi etkinliklerde bulunursunuz, nedenlerini açıklar mısınız? (4) Engelli arkadaşınızı evinize davet eder misiniz, nedenini açıklar mısınız? (5) Engelli arkadaşınızla bahçede oyun oynar mısınız, hangi oyunları oynarsınız? (6) Engelli arkadaşınızla okul dışında etkinlikte bulunur musunuz, bu etkinlikler nelerdir? (7) Engelli arkadaşınızın hangi davranışları sizi rahatsız eder? (8) Engelli arkadaşınızla aynı projede görev almak ister misiniz, neden? (9) Engelli arkadaşınız ne yaparsa onu kabul eder ve onu daha çok seversiniz?” soruları yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Kaynaştırma uygulamasına devam eden zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerini belirleyebilmek amacıyla Burdur Rehberlik Araştırma Merkezi'ne gidilerek, Burdur il merkezinde altıncı ve yedinci sınıfta kaynaştırma uygulamalarına tabi tutulan zihin engelli öğrencilerin devam ettikleri okul ve sınıflar belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen okullara gidilerek okul müdürleri ve sınıf öğretmenleri ile bir ön görüşme yapılmıştır. Yapılan bu ön görüşmede okul müdürü ve öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek bu araştırmanın kendi okullarında ve sınıflarında yapılmasının bir sakıncasının olup olmadığı sorulmuştur. Araştırma kapsamına alınan tüm kaynaştırma okul müdürleri ve sınıf öğretmenleri araştırmanın yapılmasında bir sakıncanın olmadığını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni ile sınıflara girilerek öğrencilere ölçek hakkında bilgi verilmiş ve öğrencilerin ölçeği ve bilgi edinme formunu doldurması sağlanmıştır. Öğrencilerle görüşmeler ise kendi okullarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisinde yapılmıştır ve görüşme formlarına kayıt cihazı yardımıyla alınan bilgiler görüşme sonunda kaydedilmiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre doldurulan ölçek ve formlar her okul için ayrı ayrı sınıflanmıştır. Verilerin toplanma süreci bütün okullarda aynı şekilde yürütülmüştür.

Verilerin Analizi

Kaynaştırma sınıflarına devam eden zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerini belirlemek amacıyla sosyal kabul ölçeğine ve bilgi formuna verilen yanıtlar elektronik ortama istatistiksel analiz için tek tek girilmiştir. Düzgün doldurulmayan, eksik bırakılan ölçekler ve bilgi formları değerlendirmeye alınmamıştır. Yapılan kolmogorov simirnov normallik analizi sonucunda verilerin normal dağılımadığı

görülmüş ve non-parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinin normal gelişim gösteren akranlarının cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U, anne ve babanın eğitim durumuna, kardeş sayısına, ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını kontrol etmek için ise Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır.

Görüşme verilerinin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi için iki araştırmacı açık uçlu sorulara verilen yanıtları okuyarak kodları ve temaları belirlemiştir. Ardından araştırmacılar tarafından ayrı ayrı belirlenen kodlar ve temalar karşılaştırılmıştır. Araştırmacıların üzerinde hem fikir oldukları ve görüş ayrılığına düştikleri kodlar ve temalar tespit edilmiştir. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik, Güvenirlik=Uzlaşma Sayısı/Uzlaşma+Uzlaşmama sayısı formülünden yararlanılarak (Tavşancıl ve Aslan 2001) test edilmiş belirlenen kodlar için .88 bulunmuştur. Öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar hangi kodla örtüşüyorsa o kodun frekansı bir kabul edilmiş ve bu işlem bütün yanıtlar için tekrarlanmıştır.

Bulgular

Araştırmada zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinin, normal gelişim gösteren akranlarının cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U- testi sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kaynaştırma Uygulamasında Bulunan Zihin Engelli Öğrencilerin Normal Akranları Tarafından Sosyal Kabullerinde, Normal Gelişim Gösteren Akranlarının Cinsiyetine Göre U-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Cinsiyet					
Kız	68	79.71	5420.50	1549.50*	0.001
Erkek	68	57.29	3895.50		

* p<.05

Tablo 1 incelendiğinde, kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli öğrencilerin normal akranları tarafından sosyal kabullerinde, normal gelişim gösteren akranlarının cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (U= 1549.50, p<0.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerin zihin engelli öğrencileri sosyal kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin ise sosyal kabul düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.

Kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinin anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Kruskal Wallis analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kaynaştırma Uygulamasında Bulunan Zihin Engelli Öğrencilerin Normal Akranları Tarafından Sosyal Kabullerinde, Normal Gelişim Gösteren Akranlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	n	Sıra Ortalaması	Sd	x ²	p
Anne Eğitim Düzeyi					
İlkokul	22	52.98	3	4.811	0.186
Ortaokul	41	70.92			
Lise	53	74.34			
Üniversite	20	65.35			

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin sosyal kabullerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($x^2= 4.811$, $p>0.05$).

Kaynaştırma uygulamasına katılan zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinin baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Kruskal Wallis analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Kaynaştırma Uygulamasında Bulunan Zihin Engelli Öğrencilerin Normal Akranları Tarafından Sosyal Kabullerinde, Normal Gelişim Gösteren Akranlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	n	Sıra Ortalaması	Sd	x ²	p	Anlamlı fark
Baba Eğitim Düzeyi						
İlkokul	17	46.21	3	8.170*	0.04	İO-Üniv.
Ortaokul	21	63.00				İO-Lise
Lise	52	70.45				İO-Ort.
Üniversite	46	77.04				

* $p<.05$

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin sosyal kabullerinin babanın eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($x^2= 8.170$, $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın babanın eğitim durumu ilkokul-üniversite, ilkokul-lise ve ilkokul-ortaokul grupları arasında olduğu görülmektedir. Grup sıra ortalamaları incelendiğinde, en yüksek sosyal kabule baba eğitim durumu üniversite olanların sahip olduğu görülmektedir.

Kaynaştırma uygulamasına katılan zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Kruskal Wallis analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4 Kaynaştırma Uygulamasında Bulunan Zihin Engelli Öğrencilerin Normal Akranları Tarafından Sosyal Kabullerinde, Normal Gelişim Gösteren Akranlarının Kardeş Sayısına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	n	Sıra Ortalaması	Sd	x ²	p
Kardeş Sayısı					
Bir	62	66.77	2	5.469	0.065
İki	46	78.12	2		
Üç ve daha fazlası	28	56.52	2		

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($\chi^2=5.469$ $p>0.05$).

Kaynaştırma uygulamasında bulunan zihin engelli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinin ailenin algılanan gelir durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Kruskal Wallis analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5 Kaynaştırma Uygulamasında Bulunan Zihin Engelli Öğrencilerin Normal Akranları Tarafından Sosyal Kabullerinde, Normal Gelişim Gösteren Akranlarının Algılanan Aile Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gelir Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p
700–2000 (Düşük)	25	82.40	2	4.010	0.14
2001–3000 (Orta)	51	63.63	2		
3001 ve üzeri (Yüksek)	60	66.85	2		

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin sosyal kabullerinde ailenin algılanan gelir durumuna göre anlamlı bir farklılığın oluşmadığı görülmektedir ($\chi^2=4.010$, $p>0.05$).

Altı ve yedinci sınıftaki normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına katılan akranlarının sosyal kabulüne ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile alınmıştır. Görüşme formunda bulunan toplam dokuz sorudan elde edilen nitel veriler üzerinde yapılan içerik analizi sonrasında araştırmanın genel amacına yönelik olarak, cinsiyet, etkinlik, rahatsız edici davranış, kabul edici davranış olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Cinsiyet, etkinlik, rahatsız edici davranış ve kabul edici davranış temaları altında toplanan görüşler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Kaynaştırma uygulamasına katılan zihin engelli öğrencilerin sosyal kabulünde normal gelişim gösteren akranlarının görüşlerinden oluşan cinsiyet, etkinlik, rahatsız edici davranış ve kabul edici davranış temalarına ilişkin kodlar ve frekansları

Tema	Kodlar ve Frekanslar
Cinsiyet	Önemli değildir (14) Önemlidir (6)
Etkinlik	Aynı sırada oturmak(11) Yapabileceği projede görev almak(8) Oyun oynamak (8) Eve davet etmek(6) Parka gitmek(3) Doğum gününe çağırmak (3) Sınıf içi sorumluluklar ve etkinlikler (4) Çarşıda gezmek (3) Paten sürmek (3) Derslerde yardım etmek (3) Alışverişe gitmek (1) TÜBİTAK Projesinde görev almak (1) Pikniğe gitmek (1)

Rahatsız edici davranış	Hiçbir davranışı rahatsız etmez (7) Sinirlenmesi (5) Küfür etmesi(4) Bağırması (3) Azimli olmaması (2) Kötü davranması (2) Arkadaş gibi davranmaması (1) Her olaya karışması (1)
Kabul edilen davranış	Normal birey gibi davranması (4) Beni mutlu etmesi (4) Çalışkan olması (4) İyi bir insan olması (4) Her hali ile kabul edilmesi (2) Bana yardımcı olması (2) İyiliği için söylenen her şeyi kabul etmesi (1) Onu anladığımızı farketmesi (1) Bağırıp çağırmadan sakin durması (1) Engelini bize yansıtmaması (1) İyi bir arkadaş olması (1)

Tablo 6 incelendiğinde cinsiyet temasına yönelik verilen cevaplarda kaynaştırma uygulamasına katılan zihin engelli öğrencinin sınıfında bulunan normal gelişim gösteren akranlarının büyük çoğunluğunun engelli öğrencinin sosyal kabulünde cinsiyetinin önemli olmadığını vurguladıkları görülmektedir. Katılımcıların bu temaya ilişkin görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur

Öğrenci 1(K): *“Cinsiyeti önemli değildir.”*

Öğrenci 2(K): *“Hayır değildir.”*

Öğrenci 3(E): *“Hayır cinsiyeti benim için önemli değildir.”*

Öğrenci 4(K): *“Yani benim için önemi var erkek olursa yardımcı olurum ama çok yakın olmak istemem.”*

Öğrenci 14(E): *“Bence önemli bizimle iletişim kurması açısından iyi olur bence.”*

Öğrenci 15(K): *“Benim için önemli değil.”*

Tablo 6’ya göre, öğrencilerin etkinlik temasına ilişkin, zihin engelli arkadaşıyla aynı sırada oturma, oyun oynama, yapabileceği projede yer alma, eve davet etme, parka gitme, doğum gününe çağırma, çarşıda gezme, paten sürme, ödevlerde yardım etme, sınıf içi sorumlulukları yerine getirme ve alışveriş yapmayı vurguladıkları görülmektedir. Aynı sırada oturma en çok vurgulan ifade olurken, en az vurgulanan ifadenin ise alışverişe çıkmak, pikniğe gitmek ve aynı TÜBİTAK projesinde görev almak olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu temaya ilişkin görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Öğrenci 1(K): *“Aynı sırada oturmak istemem, bilmiyorum, ön yargım var. Sınıfça bir etkinlik oyun olursa oynamak isterim ama öyle çok yanına gidip oynamak istemem. Oynarım, yani tabii neresi engelliyse ona göre değişiyor oynayabildiği oyunları ona göre oynarım. Engeli çok kötü değilse bir ekinlikte bulunabilirim yani yürüyebilecekse yapabilecekse gezeriz, dolaşırız bir parka gideriz otururuz.”*

Öğrenci 2(K): *“Otururum sıkıntı olmaz, o da bir insan sonuçta. Sınıfça bir etkinlik olursa aramıza alırım, tek başına etkinlikte de alırım. Eve davet etmem ama kız arkadaş olsa belki davet ederim. Oynarım, satranç veya ebelemece. Arkadaşlarımla öğle yemeğine gidiyoruz onu da çağırırım.”*

Öğrenci 3(E): *“Evet çünkü o da bir insan. Ne yönde engelli olduğuna bağlı, mesela ayağı falan tutmuyorsa top oynayamayız. Oyuna davet ederim, onunla da oynarız onun da sosyalleşmesi lazım. Oyun oynarız, voleybol oynarız. Sosyal ortamda bulunurum mesela bir kafeye falan gideriz çay içeriz.”*

Öğrenci 4(K): *“İsterim yani ona destek olmak için eğer yeni geldiyse. Ders çalışma, varsa sınavları, ödevlerini yapmasını sağlarım. Dışarıya davet ederim onun yalnız çıkmamasını isterim. Oynarım eğer kötü bir engelli yoksa ona herhangi bir engeli olmayacak oyunlar oynamak isterim mesela futbol. Onunla aynı ortamda bulunurum.”*

Öğrenci 14(E): *“Bütün etkinliklerde yer alırım. Tabi ki isterim doğum gününe gelmesini isterim. Oynarım top oynuyoruz onunda gelmesini istiyoruz açıkçası. Mesela sinemaya gidebiliriz. Hiçbir davranışı rahatsız etmez. TÜBİTAK bilim fuarlarından görev almak isterim.”*

Tablo 6’da normal gelişim gösteren öğrencilerin rahatsız edici davranış temasına verdikleri cevapların, çoğunlukla zihin engelli arkadaşının hiçbir davranışı rahatsız etmez dedikleri görülürken, rahatsız edici davranışları bağırma, küfür etme, sinirlenme, azimli olmama, kötü davranma, arkadaş gibi davranmama, her olaya karışma olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bu ifadelerden zihin engelli arkadaşımın hiçbir davranışı rahatsız etmez ifadesinin en çok tekrarlanan ifade olduğu görülürken en az tekrar edilenin ise arkadaş gibi davranmaması ve her olaya karışması olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu temaya ilişkin görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Öğrenci 1(K): *“Yani bilmiyorum o engelli olduğu için ona biraz özen gösteririm tabi ama bana yaptığı bir şeyi olumsuz bir davranış saymam çünkü o engelli sonuçta.”*

Öğrenci 2(K): *“Bana kötü davranırsa rahatsız eder.”*

Öğrenci 3(E): *“Azimli olmaması.”*

Öğrenci 4(K): *“Beni hiçbir davranışı rahatsız etmez.”*

Öğrenci 6(K): *“Bilmem bana karşı arkadaş gibi davranmayıp kötü sözler söylemesi.”*

Öğrenci 11(K): *“Bazen hoşuma gitmeyen sözler söyler, bazen argo konuşuyor.”*

Tablo 6 kabul edici davranış temasına ilişkin incelendiğinde zihin engelli öğrencinin normal bir birey gibi davranması, beni mutlu etmesi, çalışkan olması, anlaşıldığını farketmesi, iyi bir insan olması ve her hali ile kabul edilmesinin birçok kez tekrar edildiği görülürken; bana yardımcı olması, iyiliği için söylenen her şeyi kabul etmesi, onu anladığımızı farketmesi, bağırıp çağırmadan sakin durması, engelini bize yansıtmaması, iyi bir arkadaş olması ifadelerinin ise en az vurgulandığı görülmektedir. Katılımcıların bu temaya ilişkin görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Öğrenci 1(K): *“Bizimle sanki normal bir insanmış gibi davranırsa, bize engelli olduğunu hatırlatmazsa. Onun sanki normal biriymiş gibi davranmasını isterim hem onun için hem bizim için daha iyi olur”*

Öğrenci 2(K): *“Bana hoş, iyi davranırsa.”*

Öğrenci 3(E): “Azimli olursa, çalışmayı bırakmazsa daha çok severim.”

Öğrenci 4(K): “Engelini hissettirmezse, engelini bize yansıtmazsa severim.”

Öğrenci 11(K): “Mesela ben onun iyiliği için bir şey dediğimde o hiç istisnasız evet der kabul ederse mutlu olurum.”

Öğrenci 14(E): “Onun bir şey yapmasına gerek yok onu her hali ile seviyoruz.”

Öğrenci 16(E): “Bana çok yardımda bulunursa kabul eder sevinirim.”

Tartışma

Bu çalışmanın amacı altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünün incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda planlanan çalışmada elde edilen ilk bulgu zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin, normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünde cinsiyet açısından anlamlı farklılığın olduğu, kız akranlarının sosyal kabul puanlarının erkeklerin ortalamasından daha yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde bu bulgu De Boer, Pijl ve Minnaret (2012), Dağlı Gökbulut vd. (2017), Aydoğan (2017) Gonçalves ve Lemos (2014)’un, yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir. Bu sonuç kız öğrencilerin iletişime daha açık olmalarından ve kendilerini daha kolay ifade etmelerinden kaynaklı olarak sosyal becerilerinin yüksek olmasının sosyal kabullerini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Nowicki (2006), normal gelişim gösteren akranların engele karşı tutumlarında cinsiyet açısından farklılık saptamasına karşın ortaya çıkan farklılıkların engelden kaynaklanmak yerine cinsiyet odaklı karşılık vermekten kaynaklandığını vurgulamaktadır. Diğer yandan bu çalışmada kız öğrencilerin sosyal kabullerinin erkek öğrencilerin sosyal kabullerine göre daha yüksek olduğu bulunmasına rağmen alan yazın incelendiğinde sosyal kabulde cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı bulgularına da Ayrıl vd. (2013) ve Ayrıl vd. (2015)’nin yaptıkları çalışmalarda rastlanmaktadır.

Çalışmanın ikinci bulgusu zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulünde normal gelişim gösteren akranlarının anne eğitim düzeyi açısından farklılıklar saptanmamış olmasıdır. Yani anne eğitimi ister ilkökul isterse üniversite olsun öğrenciler zihin engelli akranlarını kabul ederken bu durum fark yaratmamıştır. Bu bulgu annelerin çocuklarını yetiştirirken bütün çocuklarına ayırıcı olmayıp daha çok birleştirici davranmalarından ve çocukların görerek bu davranışı öğrenmiş olmalarından kaynaklanmış olabilir. Alan yazın incelendiğinde, çalışmanın bu bulgusu Dağlı Gökbulut vd. (2017), Ayrıl vd. (2013) ve Ayrıl vd. (2015)’in çalışmalarındaki bulgularla paralellik göstermektedir.

Bir diğer bulgu zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulünde normal gelişim gösteren akranlarının baba eğitim düzeyi açısından farklılıklar saptanmasıdır. Bu anlamlı farklılığın babanın eğitim durumu ilkökul-üniversite, ilkökul-lise ve ilkökul-ortaokul grupları arasında olduğu görülmektedir. Grup sıra ortalamaları incelendiğinde, en yüksek sosyal kabule baba eğitim durumu üniversite olanların sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu babanın eğitim düzeyi arttıkça normal akranların zihin engelli öğrencinin sosyal kabullerinin de arttığını göstermekte ve baba eğitim düzeyinin öğrencinin kendisinden farklı olanı kabulünde önemli bir etken olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çocukların babayı model aldığı

ve baba eğitim düzeyi arttıkça babanın farklılıklara saygı ve kabul etmesinin çocuğa yansıdığı anlamına gelebilir. Alan yazın incelendiğinde baba eğitim düzeyine göre sosyal kabul çalışmalarında farklı bulgular dikkat çekmektedir. Dağlı Gökbulut vd. (2017)'nin çalışmasında baba eğitim düzeyine göre sosyal kabul puanlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Babaları lisans ve yüksek lisans derecesine sahip olan öğrenciler, babaları ilkökul, ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilere göre daha düşük sosyal kabul puanları almıştır. Ayrıca Ayrıl vd. (2013)'ün çalışmasında sosyal kabulde babanın eğitim durumu açısından anlamlı farklılığın olduğu bulunmakla birlikte; sosyal kabulde babanın eğitim durumu açısından anlamlı farklılığın olmadığı Ayrıl vd. (2015)'in çalışmasında görülmektedir. Çalışmanın diğer bulgusu zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulünde normal gelişim gösteren akranlarının kardeş sayısına göre farklılıklar saptanmamış olmasıdır. Bu bulgu ailesinde bir ve birden çok kardeşe sahip olma ya da hiç kardeşe sahip olmamanın engelli öğrenciyi sosyal kabulde bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu bulgunun Dağlı Gökbulut vd. (2017), Ayrıl vd. (2015)'in çalışması ile desteklendiği görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen diğer bulgu zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulünde normal gelişim gösteren akranlarının aile gelir durumuna göre farklılıklar saptanmamış olmasıdır. Alan yazında öğrencilerin sosyal kabullerinin ailenin gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği Ayrıl vd. (2013) ve Ayrıl vd. (2015) çalışmaları ile desteklenmektedir. Çalışmada nitel verilerin içerik analizinden elde edilen bulgular incelendiğinde zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinde, kaynaştırma uygulamalarına katılan engelli öğrencinin cinsiyetinin normal gelişim gösteren akranlarının kaynaştırma uygulamasına katılan öğrenciyi sosyal kabulünde önemli olmadığı görülmektedir. Bu bulgu Agota (2014)'nin cinsiyetin engelli öğrencinin sosyometrik olarak seçilmesinde bir sempatik gösterge olmadığını saptadığı bulgu ile paralellik göstermektedir. Çalışmada her ne kadar normal gelişim gösteren öğrenciler engelli arkadaşının cinsiyeti benim için önemli değil ifadesini sıkça tekrarlamış olsalar da alan yazında farklı bulgular da dikkat çekmektedir. De Boer vd. (2013) engelli öğrencilerin sosyal kabulünü inceledikleri çalışmada öğrencilerin sınıfta cinsiyet açısından farklı sosyal ağlar oluşturduklarını saptamışlar ve analizleri kızlar ve erkekler olarak ayrı ayrı yapmışlardır. Araştırma sonucunda engelli öğrencilerin cinsiyet açısından kabul edilmelerinde farklılıklar saptamışlardır. Engelli erkeklerin akranları tarafından kabul edilmelerinde normal gelişim gösteren erkek akranlarının sınıf tutum ve ilgisinin yüksek olduğu derslerde sosyal kabullerinin daha fazla olduğunu saptamışlardır. Engelli erkek öğrencinin kabulünde engelin tipi, yaş ve kişilik özelliklerinin etkili olmadığı görülmektedir. Ayrıca engelli erkek öğrencinin sosyal kabulü ile normal gelişim gösteren erkek öğrencilerin tutumlarının ve engelli erkek öğrencinin sosyal sorununun az ya da çok olmasının ilişkili olmadığı da saptanmıştır. Engelli kız öğrencilerin sosyal kabulünde ise sınıf tutumu değil, normal gelişim gösteren akranlarının kişisel tutumları daha etkili bulunmuştur. Bu da engelli kız öğrencilerin daha pozitif tutuma sahip kız akranları tarafından sosyal kabul edilme konusunda daha şanslı olduklarını göstermektedir. Ayrıca engelli kız öğrencilerin sosyal problemlerinin fazla olması onların sosyal kabulü üzerinde negatif etkiye sebep olmaktadır. Çalışmada normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumu ile engelli öğrencinin akran kabulü arasında ilişki olduğu ve kız ve erkek öğrencilerin engelli akranlarını sosyal kabulde farklı göstergeler kullandıklarını da vurgulanmışlardır.

Nitel çalışmada diğer bir bulgu öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışında çeşitli etkinliklerde zihin engelli akranları ile bir arada bulunmak istediklerini göstermektedir. Bu bulgu öğrencilerin zihin engelli akranlarını destekleme, onları kendilerinden farklı görmeme ve arkadaşlık bağları ile açıklanabilir. Alan yazın incelendiğinde bu bulgu Manetti, Schneider ve Siperstein (2001)'in, normal gelişim gösteren öğrencilerin zihin engelli akranlarını sosyal kabulünü inceledikleri çalışmalarında saptadıkları normal gelişim gösteren öğrencilerin zihin engelli öğrencilerle iletişim kurduğu ve birlikte oyun oynadıkları ayrıca birçok aktiviteyi paylaştıkları sonucu ile paralellik göstermektedir.

Nitel çalışma sonucunda elde edilen diğer bulgu zihin engelli öğrencinin sinirlenmesi, bağırması, küfür etmesi, azimli olmaması, kötü davranması, arkadaş gibi davranmaması, her olaya karışması istenmeyen bir durumken; çalışkan olması, normal bir birey gibi davranması, karşısındakini mutlu etmeye çalışması, anlaşıldığını fark etmesi, iyi bir insan olması ve çeşitli etkinliklerde yer alması gibi bazı ifadelerin istenen durum olarak önemli olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi engelli öğrencinin sosyal kabulünde sadece normal gelişim gösteren bireyin değil engelli öğrencilerin de bir takım özelliklerinin olmasının ya da olmamasının beklendiği dikkat çekmektedir. İstenen özellikler; çalışkan olması, normal bir birey gibi davranması, karşısındakini mutlu etmeye çalışması ve çeşitli etkinliklerde yer alması vb. olarak ifade edilirken istenmeyen ve kabul edilmeyen özellikler ise sinirlenme, bağırma ve küfür etme olarak sıralanmıştır. Engelli bireylerin sosyal kabulünde engelli bireyin özellikleri sosyal kabulün de bir göstergesi olan sosyometrik çalışmalarda da önem arz etmektedir. Lorger vd. (2015), 85'i engelli olan toplam 417 öğrenciden oluşan bir gruba sosyometrik analiz kullanarak ampirik bir çalışma yapmışlardır. Grubun sosyometrik analizlerine dayanarak normal gelişim gösteren öğrencilerin daha popüler olduğunu saptamışlardır. Ayrıca katılımcıların genelde normal gelişim gösteren öğrencileri seçtikleri engelli öğrencilerin genelde seçilmediği ve öğrencilerin sınıfa daha az entegre olduğunu belirlemişlerdir. Engelli öğrencilerin engelli olmayan akranlarına kıyasla sosyometrik analizin sonuçları istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Engelli öğrenciler ve olmayan öğrenciler arasındaki sosyometrik pozisyonda engelli öğrenciler sıklıkla reddedilmiş olarak algılandıkları halde, engelli olmayan öğrenciler popüler ya da ortalama olarak görülmüştür. Bir başka sosyometrik çalışmada Evans vd. (1992), ileri düzeyde zihin engeline sahip sekiz öğrencinin akranları tarafından sosyal kabulünü incelemişler, bazı zihin engelli öğrencilerin sınıflarında çok popüler bazılarının ise popüler olmadığını saptamışlardır. Bu sonuca da sınıftaki etkileşim için farklı etmenlerin bir arada etki ettiğini, bu etmenlerin kişisel ve sınıfa ait özellikler olabileceği gibi, öğrencilerin değerlerinin etkili olabileceğini vurgulamışlardır.

Çalışmanın nitel bulgularında her ne kadar öğrencilerin çoğunlukla zihin engelli arkadaşının hiçbir davranışı rahatsız etmez ifadesini tekrarlamış olduğu görülse de, bana iyi davran, normalmiş gibi davran, beni memnun etsin, bağırmasın, küfür etmesin şeklinde ifadeleri de göze çarpmaktadır. Bu istekler normal gelişim gösteren öğrenciler için yapılması kolay gibi görülürken engelli öğrenciler için zorlayıcı olabilmektedir. Bu bulgu ile normal gelişim gösteren öğrencilerin engelli akranını kabul ederken istemeden de olsa koşul da koyduğunu göstermektedir. Agota (2014) çalışmasında zihin engelli öğrencilerin sınıflarında yapılan sosyometrik çalışmalarda normal gelişim gösteren akranlarına nazaran daha az seçildiklerini ya da hiç seçilmediklerini saptamıştır. Bu bulgu da bu çalışmada normal gelişim gösteren öğrencilerin engelli akranlarını kabulde farketmeden koydukları bana iyi davran, beni

mutlu etsin, bağırmasın, küfür etmesin gibi koşulun bir göstergesi olabilir. Bu yüzden alan yazındaki bir takım engelli bireyleri tanıma ve onlar hakkında normal gelişim gösteren bireylere eğitim verme çalışmaları dikkat çekmektedir (Özkan Yaşaran vd. 2014). Bu çalışmalar normal gelişim gösteren bireylerin engelli akranlarını kabullerinde onların özelliklerini bilirlerse fark yaratıcı olabilir. Uzun yıllardır yapılan çalışmalar da kaynaştırma uygulamalarında akranların pozitif tutumlarının önemli olduğu ve bu uygulamayı daha etkili kıldığını göstermektedir (Nowicki, 2006).

Sonuçlar ve Öneriler

Altı ve yedinci sınıfta bulunan zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünün incelenmesini amaçlayan çalışmanın sonuçlarına göre kaynaştırma uygulamalarına katılan zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinin normal gelişim gösteren akranlarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu bulgulara göre kız akranlarının, erkek akranlarına göre zihin engelli öğrenciyi daha fazla kabul ettiği görülmektedir. Araştırma sonucunda zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinin normal gelişim gösteren akranlarının annelerinin eğitim durumuna göre incelendiğinde anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Araştırma sonucunda zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinin, araştırmaya katılan normal gelişim gösteren öğrencilerin baba eğitim durumuna göre farklılaştığı eğitim durumu yükseldikçe sosyal kabul düzeylerinin de o doğrultuda farklılık gösterdiği görülmektedir. Araştırma sonucunda sosyal kabul ölçeğinden elde edilen puanlar kardeş sayısı değişkenine göre incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal kabul puanlarında anlamlı farklılığın oluşmadığı görülmektedir. Araştırma sonucunda sosyal kabul ölçeğinden elde edilen puanlar ailenin gelir durumu değişkenine göre incelendiğinde anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Araştırma sonucunda içerik analizinden elde edilen veriler incelendiğinde zihin engelli öğrencilerin sosyal kabullerinde, kaynaştırma uygulamalarına katılan engelli öğrencinin cinsiyetinin normal gelişim gösteren akranlarının kaynaştırma uygulamasına katılan öğrenciyi sosyal kabulünde önemli olmadığı görülmektedir. Bunun aksine zihin engelli öğrencinin sinirlenmesi, bağırması, küfür etmesi, azimli olmaması, her olaya karışması, arkadaş gibi davranmaması istenmeyen bir durumken; çalışkan olması, normal bir birey gibi davranması, karşısındakini mutlu etmeye çalışması, diğerlerine yardımcı olması, iyiliği için söylenen her şeyi kabul etmesi, anlaşıldığını farketmesi, bağırıp çağırmadan sakin durması, engelini yansıtmaması, iyi bir arkadaş olması ve çeşitli etkinliklerde yer almasının önemli olduğu görülmektedir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak; Farklı illerde altı ve yedinci sınıflarda kaynaştırma eğitiminde bulunan zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin incelenmesi, altı ve yedinci sınıflarda kaynaştırma eğitiminde bulunan zihin engelli öğrencilerin farklı değişkenler kullanılarak sosyal kabullerinin incelenmesi, altı ve yedinci sınıflarda kaynaştırma eğitiminde bulunan zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeyini arttırıcı deneysel araştırmaların yapılması önerilebilir. Bu çalışmada cinsiyet açısından fark bulunduğundan erkek öğrencilerin sosyal kabullerini arttırıcı psiko-eğitim ya da bilgilendirici

çalışmalar planlanabilir. Ayrıca baba öğretim durumu bu çalışmanın sonuçlarında sosyal kabulde farklılık oluşturduğundan babaların sosyal kabule yönelik psiko-eğitim çalışmalarına alınmaları faydalı olabilir. Ayrıca açılacak ana-baba okullarında farklılıklara saygı konusuna değinilerek sosyal kabul çalışmaları yapılabilir.

Kaynaklar

- Agota, S. (2014). Social integration of children with mild intellectual disabilities in the primary school. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 1855-1860.
- Akçamete, G. ve Ceber, H. (1999). Kaynaştırılmış sınıflardaki işitme engelli ve işiten öğrencilerin sosyometrik statülerinin karşılaştırılması olarak incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2, 64-74.
- Aktaş, C. ve Küçük S. (2002). Bilişsel-duyuşsal odaklı bir programın ilköğretim öğrencilerinin fiziksel engelli yaşlılarına yönelik sosyal kabul düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3, 15-25
- Alptekin, S. (2010). *Akranların sosyal becerilere model olduğu doğrudan öğretimin zihinsel engelli öğrencinin sosyal becerileri kazanması, sürdürmesi, genellemesi ve sosyal kabulüne etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, E. (2010). *Kaynaştırma uygulamalarına katılan engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerini belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Atay, M. (1995). *Özürlü çocukların normal yaşlıları ile birlikte eğitim aldıkları kaynaştırma programlarına karşı öğretmen tutumları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aydoğan, C. (2017). *Farklı yaşam dönemlerindeki bireylerin zihinsel engelli bireylere ilişkin sosyal kabulleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayral, M., Şaydan, Ö., Can, R., Ünlü A., Bedel, H., Şengün, G., Demirhan, Ş. ve Çağlar, K. (2015). Normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli öğrencilere bakışımı etkileyen etkenler. *Abant İzel Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 218-230.
- Ayral, M., Özcan, Ş., Can, R., Ünlü, A., Bedel, H., Şengün, G., Demirhan, Ş. ve Çağlar, K. (2013). *Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabul düzeyleri*. ELMIS 2013 Uluslararası Özel Eğitim Kongresi 19-21 Haziran 2013, Akşehir.
- Batu, E. S. (1998). *Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir.
- Boutot, E.A. (2007). Fitting in: Tips for promoting acceptance and friendships for students with autism spectrum disorders in inclusive classrooms. *Intervention in School and Clinic*, 42(3), 156-161.
- Civelek, A. H. (1990). *Eğitilebilir zihinsel özürlü çocukların sosyal kabul görmelerinde normal çocukların bilgilendirilmelerinin ve iki grubun resim-iş ile beden eğitimi derslerinde bütünleştirilmelerinin etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çuhadar Y. (2006). *Öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

- Dağlı Gökbulut, Ö, Gökbulut B. & Yeniasır, M. (2017). Social Acceptance of Students with Special Needs from Peer Viewpoint. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(11),7287-7294.
- Das, A. & Kattumuru, R. (2010). *Children with disabilities in private inclusive schools in mumbai: experiences and challenges*. Working Paper, 34. Asia Research Centre, London School of Economics and Political Science, London, UK. 1-52.
- De Boer, A., Pijl, S. J., & Minnaert, A. (2012). Students' attitudes towards peers with disabilities: a review of the literature. *Internatioanal Journal of Disabilitiy, Develeopment And Education*. 59(4), 379-392.
- De Boer, A., Pijl, S. J., Post, W. & Minnaret, A. (2013). Peer acceptance and friendships of students with disabilities in general education: The role of child, peer, and classroom variables. *Social Development*, 22(4), 831-844.
- Diken, İ. H. (1998). *Sınıfında zihinsel engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Eguavoen, E.O. & Eniola, M.S. (2016). Influence of self-concept and social acceptance on academic achievement of students with visual impairment in Oyo State, Nigeria. *IJAH*, 5(3), 213-230.
- Ercan, G. ve Haktanır, G. (2001). Kaynaştırılmış ortamdaki normal gelişim gösteren çocukların 8-11 yaşları arasındaki öğrenme güçlüğü olan akranlarına karşı tutumlarının incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1 (4-5), 78-92.
- Evans, I.M., Salisbury, C.L., Palombaro, M.M., Berryman, J. & Hollowood, T.M. (1992). Peer interactions and social acceptance of elementary-age children with severe disabilities in an inclusive school. *JASH*, 17(4), 205-212.
- Florian, L. (2008). Special or inclusive education: future trends. *British Journal of Special Education*, 35(4), 202-208.
- Gillmore, J.L. & Farina A. (1989). The Social reception of mainstreamed children in the regular classroom. *Journal of Mental Deficiency research*, 33, 301-311.
- Goodman, H., Gottlieb, J., & Harrison, R.H. (1972). Social acceptance of EMRs integrated into a nongraded elementary school . *American Journal of Mental Deficiency*, 76, 412-417.
- Gonçalves T, & Lemos M, (2014). Personal and social Factors influencing students' attitudes towards peers with special needs. *Social and Behavioral Science*, 112, 949-955.
- Gottlieb, J., Semmel, M.I., & Veldman D. J. (1978). Correlates of social status among mainstreamed mentally retarded children. *Journal of Educational Psychology*, 70, 396-405.
- Gottlieb J., & Budoff M., (1973). Social acceptability of retarded children in nongraded elementary schools differing in architecture. *American Journal of Mental Deficiency*, 78, 15-19.
- Gözün, Ö. (2003). *Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusundan bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Iano, R.P., Ayers, D., Heller, H.B., McGettigan, T.F. & Walker, V.S., (1974). Sociometric status of retarded children in an integrative program. *Exceptional Children*, 41, 267-271.
- Kırcaali İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim Bilim*, 16, 45-50.
- Kırcaali İftar, G. (1996). *Kaynaştırmaya ilişkin görüşler ölçeğinin geçerlilik güvenilirlik çalışması*. IV. Özel Eğitim Günlerinde Sunulan Bildiri, Ankara.
- Koca, F. (2003). *Fiziksel engelli insanların toplumsal konumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Koller, D., Pouesard M., L. & Rummens, J.A. (2018). Defining social inclusion for children with disabilities: A critical literature review. *Children & Society*, 32, 1–13.
- Larrive B. & Horne M.D. (1991). Social status: A comparison of mainstreamed student with peers of different ability levels. *Journal of Special Education*, 25, 91-101.
- Lewis R., & Doorlag D. (1987) *Teaching special student in the mainstreaming*. Columbus Ohio: Merrill Publishing Company.
- Lorger, T., Schmidt, M., & Bakracevic Vukman, K. (2015). The social acceptance of secondary school students with learning disabilities (LD). *CEPS Journal*, 5(2), 177-194.
- Manetti, M., Schneider, B.H. & Siperstein, G. (2001). Social acceptance of children with mental retardation: Testing the contact hypothesis with an Italian sample. *International Journal of Behavioral Development*, 25(3), 279–286.
- Metin, N. (Şubat 1992). Okul öncesi dönemde özürlü çocuklar için kaynaştırma programları. *Özel Eğitim Dergisi*, 1(2), 34-36.
- Nizamioğlu, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki yeterlikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Nowicki, E. A. (2006). A cross-sectional multivariate analysis of children's attitudes towards disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50, 335–348.
- Özkan Yaşaran, Ö., Batu, S. ve Özen, A. (2014). Özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada normal gelişim gösteren öğrencilere sunulan kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 167-180.
- Özyürek, M. (2006). *Tutumlar ve engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ray, M. B. (1985). Measuring the social position of the mainstreamed handicapped child. *Exceptional Children*, 52(1), 57-62
- Sahbaz, Ü, (1997) *Öğretmenlerin özürlü çocukların kaynaştırılması konusunda bilgilendirmelerin kaynaştırmaya ilişkin tutumların değişmesindeki etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Sahbaz, Ü. (2003). Kaynaştırma sınıflarına devam eden zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi. *13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri*. Eskişehir.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Uysal, A. (1995). *Öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Varlıer G. (2004). *Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

Extended Abstract

Introduction

The purpose of this research is to explore the social acceptance of students with mentally disabled by mentally healthy peers in sixth and seventh grade.

Method

To this end, the study adopted a mixed-methods research design making use of quantitative and qualitative tools. The sample of the study consisted of 136 six and seven-grade mentally healthy students studying at three secondary schools that offer inclusive education in Burdur

province, and with the presence of a student with mentally disabled in their classes. For the qualitative study, a total of 20 students with mentally health, eleven females and nine males, from the same class were interviewed.

In order to collect demographic information for the study, a Personal Information Form was developed. The Information Form consists of options that offer students the opportunity to indicate their gender, mother's educational status, father's educational status, number of siblings, and family income status. The Social Acceptance Scale developed by Arslan (2010) was used to collect quantitative data. This scale is a three-point Likert-type scale, consisting of 32 items. In order to collect qualitative data, a semi-structured interview form was developed by researchers to obtain opinions from typically developing students on the social acceptance of students with mentally disabled in inclusive education. After the semi-structured interview form questions were determined, the forms were sent to three field experts working as faculty members. Then, the forms were put into final form in line with the experts' opinions.

As a result of Kolmogorov Smirnov normality analysis applied to determine the statistical method to be used in the analysis of the data. It was found that the data were not distributed normally so it became appropriate to use non-parametric tests. To check whether the social acceptance of students with mentally disability differed according to the gender of their mentally healthy peers, the Mann Whitney U was used. Kruskal Wallis analysis was conducted to check if the social acceptance of students with mentally disabled differed according to mother's and father's educational levels, the number of siblings, or family economic status. Content analysis was used to analyse the qualitative data collected through interviews.

Findings

Upon inspecting the research findings with regards to the first sub-research problem, a statistically significant difference was found between social acceptance of students with mentally disabled by their mentally healthy peers and the gender of those peers ($U = 1549.5$, $p < 0.05$). When the rank orders were taken into consideration, it was found that female students' social acceptance of students with mentally disabled was higher than that of male students, and that male students had low social acceptance. As for the second sub-research problem, it was found that the social acceptance of the students did not show any significant difference according to the mother's education level ($\chi^2 = 4.811$, $p > 0.05$). Relating to the third sub-research problem, the social acceptance of students was found to be significantly different according to the education level of the fathers ($\chi^2 = 8.170$, $p < .05$). This significant difference is seen in the educational status of the fathers between the school groups of elementary school-university, elementary-high school, and elementary-secondary school. When group averages were examined, it was found that those with the university education displayed the highest level of social acceptance. It is seen as regards the fourth sub-research problem that the social acceptance of the students did not show any significant difference according to the number of siblings ($\chi^2 = 5.469$ $p > 0.05$). For the fifth sub-research problem, there is no significant difference in students' social acceptance according to the students' income level ($\chi^2 = 4.010$, $p > 0.05$). It is seen related to the sixth sub-research problem that the mentally healthy students emphasized that the gender of students with mentally disabled participating in the

fusion practice does not matter. It is emphasized that mentally healthy students should share time, play, take part in the projects, go to the park, shop with a friend with mentally disabled and invite them home. In the meantime, seating seems to be the most impressive expression, and the least effective is shopping. It appears from the answers of mentally healthy students that they do not feel bothered by any behaviour of their friends with mentally disabled except for disturbing behaviours, such as shouting, swearing, and irritating. These expressions seem to be the most repeated statement of the expression that behaviour of their mentally disabled friends' with mentally disabled does not disturb them. When it comes to positive behaviours, it appears that a student with mentally disabled behaves like a normal individual, is happy, hard-working, a good person, and is accepted in any way.

Discussion, Conclusion and Recommendations

According to the results of the study that aimed to investigate the social acceptance of students with mentally disabled by their mentally healthy peers, it was found that the social acceptance of mentally disabled students showed a significant difference according to the gender of their mentally healthy peers, but did not show a significant difference when social acceptance was investigated according to the educational status of mentally healthy students' mothers. The results also show that the social acceptance of students with mentally disabled differs according to the education level of fathers of mentally healthy students participating in the research, and the social acceptance shows a difference in parallel to the high educational level. When the scores obtained from the social acceptance scale were examined according to the number of siblings, it was seen that there was no significant difference in the social acceptance scores of mentally healthy students. In contrast to this, it has emerged that it is important for the students with mentally disabled to be irritated, shout, curse, be hardworking, behave like a normal individual, and try to be happy and participate in various activities.